

Зоран Деврња

Православни богословски факултет, Београд – Србија

ПОИМАЊЕ БРАКА У НОВОМ ЗАВЕТУ*

– кратко излагање о новозаветним основама канонско-правног сагледавања брака –

Апстракт: Брак у контексту новозаветног сведочења поприма сасвим нову димензију постојања, пунију од старозаветног искуства и неодвојиву од пуноће благодати која нам је дата Црквом. Господ Исус Христос и апостоли, афирмишући богоустановљеност брака, указују и на његово усавршавајуће преутемељење у реалности Будућег века. Сведочење Христово и апостола Павла брак заснива на будућем догађају јединства свих и свега, јединству које се евхаристијски оприсутњује у историји, што доноси многе промене у погледу разумевања човека, његове полности, функције рађања и самог спасења.

Кључне речи: брак, јединство првостворених (Адам и Ева), Пад, еклисиолошка утемељеност, јединство Христа и Цркве, харизматична димензија, христоцентричност, Будући век.

У оквирима Новог Завета не можемо издвојити заокружено формулисано „учење“ о браку. Оно се пројављује као сегмент свеобухватне проповеди о Небеском Царству, које у реалност Израиља уноси Господ Христос, а које се по Његовом вознесењу продужава делатношћу Духа, односно животом Цркве. Новозаветно поимање брака уткано је у шири контекст сотириолошког учења и сведочења Цркве. Ако је у вековној традицији Старога Израиља брак био једна од „централних тема“ са релативно великим бројем прописа обичајног и писаног права, којима је ова област друштвеног живота нормирана, у искуству Новог Израиља брак се доживљава као реалност неодвојива од пуноће благодати која превазилази сваку законитост¹. Могли бисмо рећи да у Новоме Завету имамо присутно, у извесној мери, занемаривање институционалног значаја брака у циљу наглашавања његове харизматичности².

* Аутор је магистар теологије и асистент на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

1 Кол. 2, 20; „Ако, дакле, умријесте са Христом за стихије свијета, зашто се држите прописа као да живите у свијету?“

2 В. Ј. Malina, *The New Testament World: Insight from Cultural Anthropology*, “Since in the community in which Paul was socialized (he call himself »a Hebrew« by birth and »a Pharisee« by Torah practice), norms about sexual behavior, ethnicity, and social status all derived from the prevailing understanding of the Torah, the Old Testament, and since Paul rejects this Torah as normative for Christians, he thus rejects Torah laws about sexual behavior, ethnicity, and social status for Christians. In fact what he does is to reject law and to revert to custom. Let me explain this point for a moment. ... Now when I say that Paul rejects law and revert to custom, what I mean is that he no longer recognizes the political institution of Second Temple Israel consisting of the priestly elite of Jerusalem, the Sinhedrin, and the formalized norms, the Torah. He thus rejects the Israelite priestly system and its sanctions in favor of norms and sanctions deriving from the interacting

Боље речено, новозаветна перспектива браку враћа, насупротив социјалне и институционалне, теоцентричну, односно христоцентричну димензију, коју је брак изгубио падом Првостворених. Иако делимично уређен нормама богооткривеног закона, брак код Јевреја своју испуњеност испољава у хоризонталној равни социјалних функција и међусобног уговорног односа брачника, без рефлексивности на интегритет и постојаност заветног односа са Богом. Односно, брак је могао бити релативно нестабилна институција, а да то није производило значајне последице по статус брачника унутар Заветне заједнице, уколико је непостојаност брака била законски заснована. У Новоме Завету имамо сасвим другачију перспективу где се као сотириолошки *conditio sine qua non* показује однос са Христом који остварује свако лично, док садржина и постојаност начина живота (брачност, девственост, монаштво, удовиштво...) који је неко изабрао или у којем се налази, по преимућству пројављују тај однос тј. најдиректније изражавају верност Христу и приврженост Црквеној заједници. Отуда свако богословствовање о браку у Новоме Завету неминовно изражава христолошку и еклисиолошку утемељеност, јер: „Тога ради оставиће човјек оца својега и матер и прилијепиће се жени својој, и биће двоје једно тијело. Тајна је ово велика, а ја говорим о (у) Христу и о (у) Цркви“ (Еф.5,31–32)

Приступајући разматрању брачног феномена сагледаваног у контексту Новог Завета, желимо да у кратким назнакама изложимо какав је однос Господ Христос имао према брачности и како су се Свети апостоли у својим проповедима односили према браку.

а) Христос и брак

Господ Христос, живећи у конкретним историјским околностима, односно социјалном и културном окружењу са специфичним и дефинисаним проблемима и питањима, покушава да феномен брака стави у исправан протолошки и есхатолошки контекст. Различитим утицајима деформисан карактер брака Господ жели да исправи и учврсти на сведочењу Књиге Постања о стварању човека: „Нисте ли читали да је њих Творац од почетка створио мушко и женско? И рекао: Због тога ће човјек оставити оца..., и биће двоје једно тијело, тако да нису више двоје, него једно тијело; а што је Бог саставио човјек да не раставља.“ (Мт.19,4–6)³. Христос указује на предначинено јединство човечанске природе у Првом човеку и на сједињеност Адама и Еве, као на претпоставке јединствености и јединитости брака која се остварује у историји, упркос Паду. Заједница мушкарца и жене је, и поред болног искуства смртности, нераскидиви део Божијег промисла о човеку и свету, и ту чињеницу Господ наглашава⁴.

Више пута навођени одељак из Књиге Постања (2,24) централно је место библијске теологије и егзегезе којим се оправдава постојаност и достојанство једнога

partners within the group. In this case, the interacting partners are the dyadic persons interacting within the community called the church. The customs Paul envisions as binding Christians in their reciprocal interactions derive from the activity of God's power, the Spirit, within those communities. This I would call a charismatic strategy.”, стр. 139-140.,

³ Конкретан контекст овог стиха је дијалог између Господа Христа и фарисеја о праву на развод брака због било ког узрока (*ervat dabar, за сваку кривицу*), при чему Господ покушава да оспори већ вековима код Јевреја присутну праксу произвољног развода брака ни за шта, односно без правог разлога.

⁴ W. Deming, *Paul on Marriage & Celibacy – The Hellenistic Background of 1 Corinthians 7*, стр. 218

брака. Ова аргументација је била готово заборављена у традицији Израила док није у вековима пред Христов долазак поново актуелизована. Господ је користи, не да би формирао нову ригористичку идеологију брака⁵, већ да би елементарно поимање брачног живота поставио на оригинерни основ изражен у стваралачкој вољи Божијој. Брачно јединство Првостворених, полности и репродуктивна моћ благословени су дар Божији, и „полигон“ за испољавање њиховог заједништва са Богом. Господ указује да човекова деструктивна интервенција на пољу брачне постојаности представља најдубље нарушавање богоустановљеног поретка и супротстављање Божијој вољи. Иако нам се на први поглед чини да је објекат заштите сам брак, тумачењем овог одељка у контексту шире Христове проповеди ипак препознајемо однос према Будућем веку као доминантну и апсолутну заштићену вредност. Господ фаворизује богоустановљено брачно јединство као постојану преображајну парадигму произвољним и неоснованим раскидима бракова код Јевреја у овом периоду. Међутим, да Његова мисао циља и продире даље, показује нам у наставку приликом обраћања младићу који пита како да задобије вечни живот (Мт. 19,16)⁶. Указивањем на Божије заповести, Његова проповед кулминира позивом младићу да разда своје имање и да, тиме стекавши благо на небу, крене за Њим. У наставку, као алтернативни пример супротстављен неодлучном младићу, Петар поставља питање Христу: „*Ето, ми смо оставили све и за тобом пошли: шта ће, дакле, нама бити?*“ (Мт. 19,27)⁷, на шта му Господ одговара есхатолошком представом Суда у којој ће они који су оставили све седети на сапрестољу са Сином Човечијим и судити племенима Израилевим (Мт. 19,28). „*Оставити све*“ је еуфемизам за занемаривање мноштва природних и социјалних веза које човек за живота изгради, на којима градећи идентитет, може пренебрегнути однос са Богом и спасење. Многи односи које Христос наводи јесу примарни за сваког човека у контексту социјално прихватљивог вредносног система, док у саодносу са Будућим веком сви они, па и брак, постају секундарни, односно добијају зависни идентитет и сасвим ново, преображено и потпуније значење у искуству човека који стреми ка Царству (Мт. 19,29). Оставити жену (брак), кућу, родитеље и много тога још не представља раскид и деструкцију тих односа, већ њихово преутемељење у име Христово, односно превредновање увођењем самога Христа у епицентар тих односа. У том контексту брак и остали односи нису поништени и омаловажени, већ оправдани и испуњени присутношћу есхатолошког Христа, односно трајно потврђени њиховим приношењем у реалност црквеног сведочења⁸.

5 Ово напомињем јер постоји тенденција, махом код теолога протестантске провенијенције, да основе за корекцију брака коју налазимо у Новоме Завету препознају у учењу и пракси одређених јеврејских секти; види, М. J. Geller, „Early Christianity and the Dead Sea Scrolls“, Source: *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*, Vol. 57, No. 1, (1994), pp. 82-86.

6 види, А. Köstenberger, „Marriage and Family in the New Testament“, стр. 246.

7 Петрово питање постаје за нашу тему интригантније у контексту чињенице да на Христов позив он „*оставља све*“ (Мт. 4, 18–20; Мк. 1, 16–18; Лк. 5, 2–11); па и своју жену, о којој сазнајемо сасвим узгред приликом помињања догађаја везаног за исцељење његове таште (Мк. 1, 30–31).

8 Види, А. Köstenberger, *op.cit.*, стр. 246; Господ Христос није попустљив ни спрам својих социјалних и породичних веза, које такође „жртвује“ стављајући их у исправан сотириолошки контекст. То показују јеванђеоски одломци који описују догађаје када се дванаестогодишњи Исус изгубио, а Марија и Јосиф Га проналазе у Храму после вишедневног тражења по Јерусалиму (Лк. 2, 41–52), и када сумњичава родбина покушава да омете Христа у Његовој

Да би довео у питање аутономни карактер брака, нарушио супружничку самодовољност и искоренио „бракоцентричност“⁹, који су доминирали код Јевреја, Христос приступа додатној дестабилизацији историјских основа брака истичући, у одговору садужејима на њихово питање о судбини жене која је била у неколико левиратских бракова, да се „о васкрсењу нити жене нити удају, него су као анђели Божији на небу.“ (Мт. 22, 23–30). Господ не само да отклања социјално условљен обичајни талог који је временом оптеретио форму и садржај брака у Израилу већ истинитост постојања сваког човека потпуно измешта изван брака и доводи га у везу са свеопштим васкрсењем и Будућим веком, односно ставља га у контекст вере. Као аргумент у прилог Васкрсења Христос користи појмовни апарат разумљив садужејима, цитирајући самоидентификовање Божије као Аврамовог, Јаковљевог и Исаковог Бога живих, а не мртвих (Мт. 22, 31–32)¹⁰. Фарисеји, питањем о највећој међу заповестима, омогућавају Христу да у наставку истакне љубав према Богу, као прву и у допуњујућем односу са њом другу, о љубави према ближњем, као оне заповести на којима се већ сада и у Будућем веку темељи оно што је било засновано на Закону, у шта безусловно убрајамо и брак.

На прикривени смисао историје и парадоксалност мноштва односа који се конституишу протоком времена, међу њима и брака, када се посматрају у контексту Христове личности и из есхатолошке перспективе, Господ указује пропитујући фарисеје о односу цара Давида и Христа, који му је *син* (потомак), по сведочењу Писма, док га Давид упркос тој природној вези назива Господом (Пс. 110,1)¹¹. Стављајући значење брака у однос са литерарним и контекстуалним тумачењем наведеног места из 22. главе Јеванђеља од Матеја видимо да нити брак престаје, нити Закон и Пророци губе ауторитет, нити Давид престаје да бива цар и благословени биолошки предак очекиваног Помазаника, већ да сви ови феномени губе искључиву историчност и добијају целовитост усавршавајући се у пуноћи Христовој¹².

Христов однос према браку у контексту Царства које пројављује, како смо напред објаснили, добар је увод у објашњење Павловог поимања брака, које је садржано у његовим посланицама.

б) Апостол Павле и брак

Свети апостол Павле развија најпотпуније новозаветно сведочење о браку, не у виду систематизованог учења, већ дисперзивно заступљено у тексту посланица у оквиру његовог ширег обраћања Црквама и проповеди Јеванђеља. За Павла је брак, као и сав живот, нова реалност у Христу¹³. Он не заузима позицију објективног или „независног“ посматрача чији поглед на брак има универзални и општеразумљив

проповеди, а Он, релативизујући своје сродничке односе са њима, указује им да су Његова мати и браћа сви они који изврше вољу Божију (Мк. 3, 20–35).

9 Да је претерана „оптерећеност“ браком одликовала Јеврејску заједницу, говори чињеница да се свака девојка морала удати и да је безбрачност била изузетно ретка, тек само код појединих међу пророцима, у контексту њиховог служења Богу.

10 Изл. 3,6; 15–16; 4,5

11 Пс. 110, 1; „Рече Господ Господу мојему: Сједи мени с десне стране, док положим непријатеље твоје за подножје ногама твојим“.

12 Кол. 2, 8–10; „Пазите да вас ко не обмане философијом и празном пријеваром, по предању људском, по науци свијета, а не по Христу. Јер у Њему обитава сва пуноћа Божанства тјелесно, и ви сте испуњени у Њему, који је глава сваког началства и власти“.

13 2. Кор. 5,15–17;

значај. Његово виђење брака је детерминисано опитованом реалношћу Будућег века и присуством благодати Духа, и само у том контексту је разумљиво и прихватљиво онима који деле исто искуство¹⁴. Међутим, Павлово разумевање брака није антиисторично, односно оно најдубље изражава друштвени контекст и познавање људских слабости, те је осенчено, у извесној мери, икономијским и готово терапеутским настројењем.

Апостол Павле, као одличан познавалац Закона, на неколико места жели да изрази његову ограниченост и да истакне љубав (Рим. 13,8–10) и слободу у Духу као нове „нормативне“ критеријуме на којима почива Заједница Светих¹⁵. Брак је део црквене стварности и Апостол нам говори о његовом преутемељењу са законских основа на „терен“ благодати¹⁶. Он у својој визији брака спаја првога човека као носиоца смрти и изобличитеља првобитног брачног назначења опитовањем страсти, и Последњег Човека који оживљује све и укида последњег непријатеља – смрт (1. Кор. 15,21–26). Христов тријумф над смрћу најдиректније мења сврховитост брака у Павловом поимању. Смисао брака у рађању, као једином начину биолошког преживљавања, што је суштински повезано са искуством телесне и душевне острашћености и смртности¹⁷, губи се догађајем Васкрсења (Рим. 8,3–13). Зато је Павлу морално прихватљиво да упути позив вернима да, *због мало времена и пролазности обличја овога света, они који имају жене живе као да их немају* (1. Кор. 7,29–31). Ова ненаметљива заповест није усмерена ка негирању брака, већ ка измештању његове основаности у простор Будућег века и уподобљавања њему¹⁸. Апостол Павле не врши вредносно упоређивање брачности и безбрачности, већ их ставља у контекст њиховог реалног историјског пројављивања (1. Кор. 7,32–34) и будуће реалности коју верни већ сада евхаристијски окушају. Брачност је обременена великим бројем социјалних, телесних и психолошких веза, које могу оптеретити свакога, а апостол жели да, не покорављајући се њима, *будемо безбрижни и да благообразно и истрајно служимо Господу у сабраности* (1. Кор. 7,35). Са друге стране, преображена реалност Будућег века открива нам се као оно стање постојања у коме су све послепадне раздвајајуће разлике измирене и где *„нема више Јудејца ни Јелина, нема више роба ни слободнога, нема више мушког ни женског, јер сте ви сви један (човек) у Христу“* (Гал. 3,28). Исту мисао Павле развија и у посланици Колошанима позивајући жене на доличну покорност мужевима у Господу, и мужеве на љубав према женама и, уопште, на преображај свих брачних и породичних односа (Кол. 3,18–24). Брачно искуство поприма нов садржај будући да је живот верних сакривен у Христу (Кол. 3,3), и да су свукавши са себе обличје старога (смртнога) човека и обукавши се вером у новог по образу Творца (Кол. 3,10), већ васкрсли са Христом, што предокушају сада посредством вере и светотајинске благодати (Кол. 3,1–2), а што ће се савршено тек открити коначном објавом Христа и славе Његове којом ће обухватити све (Кол. 3,4).

Васкрсењем Христовим, за апостола Павла, брак добија нову структуру, или боље речено, обнавља се поредак који није заживео у брачном искуству

14 2. Кор. 3.

15 2. Кор. 3, 4–18; Рим. 8.

16 Рим. 7, 1–6;

17 Рим. 8, 19–23; црквена песма *Ἀζίον ἐστίν...* (*Достојно јест...*) показује да је само рођење Христово *непорочно* (*αδιαφθόρωτος*), односно у бољем преводу непропадљиво, што доводи до логичног закључка да је свако друго природно рађање за пропадљивост, тј. смрт.

18 Упоредити са Кол. 3.

Првостворених. У Павловом благодатном опиту брак је заједница која се возглављује у Богу (Оцу) који је глава Христу, који је глава мужу, а муж жени (1. Кор. 11,3). Читава структура брака нема за циљ спецификовање брачних улога, већ напротив, изражава обједињујућу прожетост и овенчаност славом Божијом које је носилац муж, који је икона Бога, а жена је слава његова (1. Кор. 11,7). Апостол Павле жели да нагласи преобразени поредак брачне одговорности¹⁹ узимајући као аргумент хронологију увођења у свет Првостворених. Поредак стварања, прво Адама ради целог света, а потом и Еве ради његове „усамљености“, не пројектује се вредносно на план међусобне одговорности брачника. Њихова различита одговорност не доводи до њене раздвојености, прецизније речено, до раздвојености њених носилаца пред Богом, јер у Господу су брачници увек једно, а никада један без оног другог²⁰, „*као што је жена од мужа, тако је и муж кроз жену а све је од Бога.*“ (1. Кор. 11,12). Апостол Павле говори о јединству брачника пред Богом у контексту свештеног залога преданог му од Господа, односно, непосредно пред стихове у којима указује на значај Свете Евхаристије и њене саборности, упућујући нас на еклицисални идентитет брака, његов благодарни етос и жртвену одговорност брачника за Другог и сав свет (1. Кор. 11,17–34).

Ову мисао апостол Павле богатије развија у посланици Ефесцима, у којој поистовећује однос Христа и Цркве са брачношћу мужа и жене, што не представља новићу у свештеном предању. Ова метафора је присутна у старозаветним пророчким списима типолошки изражена у виду брачне заједнице Бога Јахвеа и Израиља²¹. Међутим, контекст посланице Ефесцима сагледава брак у сфери испуњености времена и сједињености свега, односно у искуству покорености и возглављености свега у Христу (Еф. 1,10), и познању љубави Његове која превазилази разум и израз је пуноће Божије (Еф. 3,19). Апостол Павле смешта брак у благодатну реалност верности Христу (Еф. 2,8) и сведочења Цркве као пуноће Онога који све испуњава у свему (Еф. 1,22–23)²². Он, у 5. глави ове Посланице, директно ступа у корективни дијалог са старозаветном пророчком представом вернога Бога и неверног му народа, тако да преваходно позива на међусобну љубав верних која је одраз Христове жртвене љубави, и указује на негативне примере апостасије и маловерја већ опитоване у искуству Старог Израиља. Иако цела посланица одише евхаристијским духом, литургијски контекст брака је најдиректније изражен у позиву вернима да се „...испуњавају Духом, говорећи један другоме у псалмима и химнама и пјесмама духовним, пјевајући и појући Господу у срцу своме: *Захваљујући свагда за све Богу и Оцу у Име Господа нашега Исуса Христа, покоравалући се један другоме у страху Божијем.*“ (Еф.5,18-21). Интенција овог места у Посланици јесте да истакне пуноћу Цркве као искуства савршеног заједништва са Богом у Христу потенцирајући брачни модел као комуникациони канал у дијалогу са пророчком парадигмом несавршености старозаветног „брака“ Бога и Његовог народа. Христом су исцељене све порочности старозаветне „невесте“ која као славна Црква, света и непорочна стоји пред Њим (Еф.

19 W. Deming, *op.cit.*, Introduction : „*Paul, like the Stoics and Cynics, defines marriage principally in terms of responsibility, not sexual activity; and he takes the position, much like the Stoic hybrid view, that under certain circumstances the duties of married life interfere with one's allegiance to a higher cause-which, in Paul's case, was allegiance to God through Christ*“, стр. xxi.

20 1. Кор. 11, 11; „*Ипак, у Господу нити је муж без жене ни жена без мужа*“.

21 Види код пророка Језекиља, Јеремије, Осије, Исаије, Малахије.

22 Види, A. Köstenberger, *op.cit.*, „*Rather than approaching this passage merely on a topical level, in order to appreciate its full import, one must understand it (marriage, додаток аутора) in the context of Paul's letter to the Ephesians as a whole*“, стр. 247–248.

5,27). Иако је метафора строго еклисијална, у довољној мери је адекватна да бисмо извукли потребне импликације на тему убрачености мужа и жене. По Павлу, брак у Цркви је заснован на љубави Христовој. Покорност жене мужу и љубав мужа према жени и старање за њу јесу по обрасцу Христовог односа према Цркви (Еф. 5,25–27). Апостол поистовећује љубав мужа према жени са другом Божијом заповешћу о љубави према ближњем којег смо дужни да љубимо као себе саме²³. Он наводи Господа Христа као савршеног испунитеља ове заповести кроз Његов однос са Црквом, и подсећа нас да смо као сателесници Његови, чланови Цркве, дужни и сами покоравати јој се. Јер ради такве љубави, која се у овом контексту поима евхаристијски, раскинуће се све природне свезе, и сјединиће се двоје у једно тело (Еф. 5,31), што представља преображену стварност, благодатни дар несхватљив по природи, односно изражава двоједну реалност јединства Христа и Цркве, са једне стране и, са друге, живот убрачених у Христу и у Цркви (Еф. 5,32)²⁴. Павле нам најдиректније разјашњава Божији стваралачки промисао да „...биће двоје у једно тело“ (Пост. 2,24) указује на брак, а да се у усавршавајућој корелацији са новим егзистенцијалним искуством које почива на вери у Васкрсење односи и на есхатолошко заједништво Бога и света, односно Христа и Цркве²⁵. Да апостол Павле метафору светотајинствене сједињености Христа и Цркве не наводи као преображајну парадигму искључиво брачног заједништва, већ да је све постојеће позвано да се ослободи пропадљивости (Рим. 8,20–22; 1. Кор. 15,50), показује нам у последњој глави посланице Ефесцима где готово све односе биолошког и социјалног заједништва међу људима приноси у сферу благодатног искуства вере и евхаристијског јединства (Еф. 6,1–9).

Друштвени контекст је веома присутан у Павловим посланицама. То је нарочито утицало на његову проповед о браку коју је упутио Коринћанима. Апостол незнабожаца је имао у виду каквој популацији се обраћа. Била му је позната етичка профилисаност коринтског друштва, нарочито у погледу полног морала²⁶. Знао је и за њихову склоност ка социјалном подвајању, што су пројавили и у црквеном искуству. Подсећа их да су, поверовавши у Христа и крстивши се, дужни да се радикално одвоје од многих нечасних навика свог паганског културног и социјалног окружења, - од превара, прељуба, блуда, хомосексуализма и занемаривања мноштва

23 Види, M. G. Lawler, *“Marriage and Sacrament”*, стр. 44.

24 *Ibid.*: „Not only does the text (Пост. 2,24 додатак аутора) refer to the union of husband and wife in marriage, but it refers also to that union of Christ and his Church which he (Paul) has underscored throughout Ephesians 5:1-33. On one level, Genesis 2:24 refers to human marriage; on another level, it refers to the covenant union between Christ and his Church. It is a small step to see human marriage as prophetic symbol of the covenant between Christ and his Church, and to see the communion between Christ and his Church as providing a model for human marriage and for the mutual conduct of the spouses within it.“, стр. 45;

Еф. 5,32; „Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἑκκλησίαν“; „Тајна ова велика је, а Ја говорим у Христу и у Цркви“.

25 У директну смисаону везу се могу довести два места из Светог писма тако што Христова молитва Оцу „Да сви једно буду...“ (Јн. 17,21) представља тумачење стиха „... и биће двоје у једно тело“ (Пост. 2,24), односно његово стављање у доминантно еклисиолошки оквир; види, Јован Зизјулас, „Евхаристијска заједница и католичанскост Цркве“, стр. 3.

26 Види, W. Deming, *op.cit.*, „Paul’s Audience in 1 Corinthians 7“: „They (Corinthians) seem to acknowledge Stoic notions of true slavery and true freedom, which Paul couches for them in diatribe style (7:18–19, 21–22, cf. 7:16, 27–28); and they may have been familiar with the Stoic ideal of mental and emotional detachment (7:29b–31a)“, стр. 208.

сиромашних и робова који су и сами, у великом броју, били чланови Цркве²⁷. Павлова проповед циља на то да из корена преобрази недуховну климу која је сколила Коринтску Цркву. Његов аскетски „радикализам“ је вероватно инициран потребом нове заједнице у Коринту да се одлучно обрачуна са вредносним системом своје безбожне прошлости²⁸. Проповед апостола Павла о браку и целибату има целебни смисао за Цркву у Коринту. Он као лек нуди целовито виђење човека који је призван да и духом и телом прославља Господа (1. Кор. 6,20). Тело као „храм Светога Духа“, као носилац благодати и врлине представља новину за јелински начин мишљења коринтске заједнице. Моралну обнову апостол Павле базира на промени односа према телу које је *за Господа, а не за блуд* (1. Кор. 6,13). Господ је васкрсао телесно, а будући да смо као чланови Цркве сутелесници Христови, и наша тела су удостојена преображаја и васкрсења. Минималистички изражено схватање сврховитости брака као погодне институционалне форме за сузбијање похоте и блуда, свети апостол Павле износи само у контексту проблема који тиште његове сабеседнике. Наводећи свој став као мишљење, а не као заповест, и сам даје икономијски карактер оваквом поимању брака. Уз позив на међусобну љубав, Павле указује на брак као поуздан начин за неутралисање полног неморала, који није само погубан по стабилност заједнице већ је и грех против сопственога тела и Господа, који је својом смрћу и васкрсењем искупио нашу телесност (1. Кор. 6,18–20). У контексту других места у Павловим посланицама где Апостол говори о браку, не можемо закључити да је његов став искључив у погледу безбрачности као јединог благословеног добра, а о брачности као снисхођењу блудној слабости. Ово је пастирска порука упућена Коринћанима и комуницира са њиховим тренутним проблемима. Павле указује да брак јесте сигурност и утеха слабима и онима који страдају под налетима телесних страсти, али показује и да није само то, односно да је заједница која треба да се преобрази по обрасцу односа Христа и Цркве²⁹. Целокупна проповед о браку у 7. глави 1. Кор. изражава аскетско настројење и Павлов труд да преображајни и подвижнички потенцијал Коринћана правилно каналише да се не би њихова настојања претметнула у сопствену супротност. Павлови ставови нам откривају да Коринћани желе да се мењају, и он само задовољава њихову глад за подвигом. При том, он на њих делује и васпитно чувајући унутарњи мир и јединственост заједнице. Брачна аскеза је потребна, али она није претпостављена самом браку. Апостол подразумева практиковање уздржања у браку, по разуму, у контексту и других облика подвига, да се не би испољила склоност ка прељуби и блуду код непостојаних (1. Кор. 7,5-9). Он нуди Коринћанима уравнотежен став о браку и безбрачности³⁰, позивајући верне да истрајавају у ономе у чему (у шта) их је

27 1. Кор. 5,7–13; 1. Кор. 6,9–12; види, Р. Brown, „*The Body and Society – Men, Women, and Sexual Renunciation in Early Christianity*“ стр. 52.

28 Види, Р. Brown, *op.cit.*, „*Afflicted by so many disorder, a group of devout householders (Коринћана, прим. аут.) appear to have sought a trenchant solution. Their entry into the church had been extraordinary. They saw no reason why the newly founded community should be content to replicate, within itself, the tensionladen compromises of the ordinary world. They would undo the elementary building blocks of conventional society. They would renounce marriage. Some would separate from pagan spouses; others would commit themselves to perpetual abstinence from sexual relations*“, стр. 53.

29 1. Кор. 11,3.

30 W. Deming, *op.cit.*, „*Understandably, then, if somewhat ironically, the delicate balance of Paul's response to the Corinthians, achieved by so much judicious weighing of argument and counterargument, has been taken by the church fathers and modern interpreters alike as his*

Господ призвао (1. Кор. 7,24). Наглашава да су оба искуства по дару и благодати Божијој, и не нуди посебан вредносни став којим би се могли процењивати *per se*³¹. Павле тражи постојаност у призивању као изразу перманентног и саборног сведочења воље Божије³². Били у браку или безбрачности, верни су позвани на изграђивање Цркве. Утолико њихов однос према сопственој брачности и целибату треба да буде одговорнији. У том духу Апостол сагледава и брак верног са неверним, што такође може допринети напредовању и стабилности Цркве. Зато он верне у таквим брачним заједницама позива на приврженост својим неверујућим супружницима, али их не приморава уколико такво јединство није у миру и обостраној сагласности (1. Кор. 7,15).

Апостол Павле врло вешто износи предности и мане брака и целибата кроз њихово међусобно упоређивање. Указујући на преимућство једног не умањује значај другог, и обратно³³. Он се не декларише као аналитичар брачног искуства, већ као црквени пастир који храни своје стадо храном потребном за његов правилан развој. Своју мисао о браку уподобљава специфичним захтевима сваке црквене заједнице или личности којој се обраћа. Римљанима, одазивајући се захтеву њихове заинтересованости за правне норме и институције, сасвим оскудно говори о браку, стављајући га у шири план беседе о односу закона и благодати у искуству Новог Израиља (Рим. 7).

Закључак

У новозаветном сведочењу брак верних је жива реалност која истовремено пројављује славу Божију, када се сагледава у искуству њиховог еклисијалног сведочења, али исто тако испољава људску слабост и рањивост када га посматрамо, у одређеном друштвеном контексту, као израз снажних подстицаја човекове природе за заједницом са Другим супротног пола. Господ Христос и Његови ученици одлучно стају у заштиту брака супротстављајући се онима који, одступивши од вере, браку дају изобличену димензију или забрањују другима женити и удавати се (1. Тим. 4,1-3). Апостол Павле сопственим примером, живећи у девствености и указујући на узвишеност таквог начина живота, не одбацује брак, већ препоручује (као што препоручује и целибат, свакоме према његовом дару од Бога) онима који су удостојени тог дара да га приме са захвалношћу и принесу на освећење речју Божијом и молитвом (1. Тим. 4,4-5). У Новом завету се брак не вреднује искључиво на основу моралних параметара, већ више као конкретан израз Божије воље у специфичним животним и друштвеним околностима³⁴. Јеванђеоска реч сведочи о браку као о јединственој стварности у којој се опитује искуство егзистенцијалних крајности, у распону од човекове смртности (Рим. 7,15-25) до есхатолошке славе Васкрслога, а које се преображавајући саодносе еквивалентно вери оних који је чине и изграђују (Еф. 2,8-10). Брак је тајна сакривена „од вечности“ која се у новозаветном доживљају откровења Божијег у Христу испољава као искуство са одлучујућим егзистенцијалним и социјалним последицама по живот човека и света, односно као интегрални део саме Цркве као Тајне³⁵.

pronouncement of damnation on marriage through faint praise.”, стр. 212-213.

31 1. Кор. 7,6-11.

32 1. Кор. 7, 27-28.

33 Види, W. Deming, *op.cit.*, „Paul’s Understanding of Marriage and Celibacy“, стр. 211.

34 *Ibid.*, „Paul in the History of Christian Asceticism“, стр. 218.

35 Види, A. Köstenberger, *op.cit.*, стр. 253.

Литература

Мајендорф, Ј., „Брак у светлости православне теологије“, *„Теолошки погледи“* 3 (1974), Београд

Cumming, A., „Pauline Christianity and Greek Philosophy: A Study of the Status of Women“, *Journal of the History of Ideas*, Vol. 34, No. 4, (Oct.-Dec., 1973), pp.517-528, University of Pennsylvania Press.

Deming, W., *Paul on Marriage & Celibacy – The Hellenistic Background of 1 Corinthians 7*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 2004.

Köstenberger, A., „Marriage and Family in the New Testament“, *Marriage and Family in the Biblical World*, edited by Campbell, K. M., InterVarsity Press, 2003.

Lawler, M. G., *Marriage and Sacrament*, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1993.

Malina, B. J., *The New Testament World: Insights from Cultural Anthropology*, Westminster/John Knox Press, Louisville, Kentucky.

Stevens, C., „The Trinitarian Roots of the Nuptial Community“, *St. Vladimir's Theological Quarterly*, Vol. 35, No. 4., (1991), pp. 351-359., Crestwood, NY.

Brown, P.R.L., „*The Body and Society – Man, Women, and Sexual Reuniation in Early Christianity*“, Columbia University Press, New York, 1988.

Geller, M. J., „Early Christianity and the Dead Sea Scrolls“, *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, University of London, Vol. 57., No. 1, (1994), pp. 82–86.

Зоран Деврня

ПОНИМАНИЕ БРАКА В НОВОМ ЗАВЕТЕ

В новозаветном свидетельствовании брак между верующими есть не что иное, как живая реальность, проявляющая славу Божию, когда рассматривается с аспекта опыта их экклесиального свидетельства, но одновременно он является и проявлением человеческой слабости и ранимости, если рассматривать его в определенном общественном контексте, как выражение мощных порывов человеческой природы к общению с Другим противоположного пола. Господь Иисус Христос и Его ученики решительно встают в защиту брака, занимая тем самым противоположную позицию по сравнению с теми, кто, отступив от веры, браку придают несвойственные ему, искаженные признаки или запрещают другим вступать в брак. Апостол Павел на своем примере, пребывая в девственности и указывая на возвышенность такого способа жизни, не отвергает брак, но рекомендует (так же, как рекомендует он и целибат, каждому по его дару от Бога) тем, кто удостоен этого дара, принять его с благодарностью и принести на освящение словом Божиим и молитвой. В Новом Завете брак оценивается не только на основании нравственных параметров, но в еще большей степени как конкретное выражение воли Божией в специфических жизненных и общественных обстоятельствах. Евангельское слово свидетельствует о браке как о единой действительности, в которой приобретает опыт экзистенциальных крайностей, от человеческой смертности до эсхатологической славы Воскресшего, соотношения между которыми соответствуют вере супругов, преображая их. Брак – это таинство „от века сокровенное“, которое в новозаветном откровении Божиим во Христе проявляется как опыт с решающими экзистенциальными и социальными последствиями для жизни мира и человека, т. е. как интегральная часть самой Церкви как Таинства.

плѣть въ ѿрочѣннѣ. у нечюта
ютъ се оущенъ побѣжаше брага :
нны гла. н. саллогла на :

1 Проще се браннѣ плѣть сеын.
постнмь сеаховно. разрарѣ
шнмь сеа се воузъ безаконна.
разврьѣль се трѣльчѣ ма.
побутнмь хь прѣннъ сеакопнѣ
мннѣ безаконнѣ растрѣжнмь.
даднмь алу оущнмь хлѣбъ.
нннѣ нннѣ въ сеа влѣвъ амь.
да прнмемь сеа хь а сеа ннмь атъ :
сла. нннѣ. бо. гла. н.

Унтѣмъ дѣе слово оудѣн. бавышъ
на голѣтнмъ нннѣ сеама :
прѣ. вѣрь. гла. з. не ѿвращнмъ
цагъ вонго сеа трогагъ вонго :
сеа нннѣтъ вон сеа прннѣтъ а се :
попрѣолякѣ. (тра. вѣтѣ оуна. гла. н.
саллогла на. рѣцннѣ по дѣашн :
Прндѣтѣ се оуннѣтнмь сеа браннѣ.
мла сечннѣ а нннѣ сеа рѣта мн
нннѣ шнмь. не трѣтѣ оу нннѣ сеа
сеа оу а нннѣ сеа нннѣ сеа рѣта мн

II

